

Йосип Борто: «Із транскордонного співробітництва ми маємо дуже великі плоди»

Сьогодні на фоні гучних загальнодержавних подій та проблем ми часто не помічаємо деяких

тенденцій і процесів, що починаються й

проходять на Закарпатті. Але для

цього в нас є обласна влада, яка, хочеться вірити, не дарма їсть свій хліб, а вирішує проблеми, тримає руку на пульсі й знає про все, що відбувається.

Отож про тенденції розвитку нашого краю ми вирішили розпитати в першого заступника голови Закарпатської обласної ради Йосипа Борто.

– Йосипе Йосиповичу, який, на вашу думку, найважливіший результат роботи обласної влади минулого року?

– Найважливішим результатом є те, що вдалося забезпечити мир і стабільність на Закарпатті. Наша політична сила (фракція КМКС) увійшла до неформальної більшості в обласній раді та сприяла встановленню політичної стабільності в краї. І тепер ми всі працюємо над тим, аби цю стабільність зберегти й започаткувати основи для розвитку.

Адже незважаючи на невизначеність у світі та наші внутрішні українські проблеми (військові дії, економічну кризу), Закарпаття сьогодні має великі можливості й перспективи. По-перше, місце України тільки в Європі, і прагнення до ЄС – це єдиний правильний шлях. Закарпатська область є західними воротами України до Європи. Треба зробити так, щоб вони були гарними й мали більше дверей. У нас чотири країни-сусіди, які є членами Євросоюзу і для яких Закарпаття – це ворота на схід. По-друге, розвиток туризму. Адже сьогодні та в найближчому майбутньому Крим як курорт для нас не існує. Тому українці їдуть відпочивати або на Прикарпаття, або на Закарпаття. До нас навіть більше, бо ближче до Європи, кордони і т. д. Тож кількість туристів у краї збільшилася в десятки разів.

– Отже, у розвитку туризму на Закарпатті таки є майбутнє?

– Узагалі перспектива нашої області саме в розвитку туризму. Це має стати локомотивом для всіх інших галузей. Бо якщо туристи сюди прийдуть, будуть бурхливо розвиватися також сфера обслуговування, агропромисловий комплекс, легка промисловість тощо. Для цього в нас є прекрасні природні умови, гостинний народ, гастрономія, наша історія, об'єкти історично-культурної спадщини, які дуже цікавлять туристів. Ми можемо їм запропонувати різноманітні маршрути та види відпочинку.

Тим більше з Угорщини їдуть із великою цікавістю, бо тут багато пов'язано з угорською історією. Окрім того, у нас нема проблеми з перекладачами. Є місцеві угорці, словаки, поляки, румуни... Ми багато чого можемо запропонувати туристам з ЄС. Однак, на жаль, через ситуацію в державі (немає стабільності та гарантій безпеки, є проблеми з перетином кордону і станом наших доріг) кількість туристів з Європи зменшилася.

Звичайно, ми працюємо над цією проблемою, і взагалі туристично-рекреаційна база сьогодні активно розвивається. Але я вважаю, що основні наші проблеми – це кордон і дороги. Саме тому зручний та комфортний перетин кордону й розвиток транспортної інфраструктури є найголовнішими напрямками нашої роботи. Якщо вже прийшов сюди турист, то ми маємо йому показати не тільки наш чудовий край, гостинність, замки, термальні басейни, мінеральні води тощо, а й нормальні дороги. Бо сьогодні приїздить людина й каже: «Усе у вас гарно й добре, однак мені дорожче обійшовся ремонт машини, аніж сам відпочинок». Отже, більше він сюди не приїде.

– Ці проблеми не нові. Чому ж вони досі не вирішуються?

– Наш край має багато природних ресурсів, вигідне географічне положення, транскордонність тощо. Але ми з цього не отримуємо нічого. Наприклад, з транзиту нафти, газу, електроенергії нічого не маємо.

Минулого року обласна рада понад 50 разів зверталася до органів центральної влади із різних питань. Велика частина з них полягає в тому, що або дайте нам більше грошей на дороги, розвиток інфраструктури, туризму і т. д., або не забирайте стільки й забезпечте нам більше прав. Якщо дійсно в нас іде процес децентралізації влади, то надайте нам більше повноважень, а також відповідні фінансові ресурси. Натомість нині в окремих випадках ми спостерігаємо централізацію влади. Або коли це децентралізація, то кинуть на плечі, як тягар, повноваження та компетенції, а фінансами не забезпечують, покладаючись на місцеві ресурси. Однак їх дуже мало, бо, як я вже сказав, багато чого від нас забирається.

Також Україна має зрозуміти, що вступ до Євросоюзу – це не підписання тисячі рамкових угод, документів, листів різних і т. д., а налагодження із європейськими партнерами (державами й регіонами) міцних зв'язків різного характеру: культурних, туристичних, економічних, транспортних тощо.

Як ми хочемо йти до Європи, коли маємо такий кордон, де треба 4–5 годин стояти? А вантажним автомобілям – декілька днів. Коли має місце принизливе ставлення до людей, що перетинають кордон. Коли в нас немає доріг. Приїде транспорт із сусідньої держави, а тут через декілька метрів від кордону вже бездоріжжя. Тому потрібно будувати дороги й досягнути такого рівня на кордоні, щоб його швидко та легко можна було перетнути. Для цього контрольно-пропускні пункти треба реконструювати й модернізувати.

– Чи будуть вирішені ці проблеми в найближчому майбутньому?

– Маю надію, що так. Минулого року на Закарпатті було витрачено близько 220 млн грн на різного роду дорожні роботи: від капітального ремонту до ямкового й поточного. Це більше, ніж у попередні роки, але це мізерна частина від потрібного. Однак є сподівання, що 2017-го ця сума

збільшиться в 5 разів. По-перше, держава виділила на дороги вдвічі більше коштів, ніж попереднього року. По-друге, це дорожній фонд, у який будуть збирати кошти на ремонт та утримання доріг. Нам удалося досягнути того (5 звернень прийнято облрадою), що область включили до пілотного проекту, започаткованого минулого року. Тепер 50% від перевиконання плану акцизних зборів залишатимуться в регіоні, і ці кошти йтимуть суто на розбудову дорожньої інфраструктури. Якщо 2017-го план буде той самий і митники спрацюють не гірше, то це має принести додатково близько 300 млн грн на розвиток доріг. Тобто лише з одного цього джерела коштів на дороги буде більше, ніж ми витратили за цілий минулий рік.

Окрім того, у згаданому напрямі надійними партнерами є наші сусіди, і в першу чергу це Угорщина. Тут є конкретні плани щодо побудови нових КПП, куди угорці мають підвести автомагістраль М3. У жовтні 2016 року в Будапешті прем'єр-міністри України та Угорщини підписали рамкову угоду, за якою угорська сторона надає нашій державі дуже вигідний довгостроковий безвідсотковий кредит у 50 млн євро на розвиток кордону та прикордонної інфраструктури. Тобто на реконструкцію існуючих і відкриття нових КПП, на будівництво дороги від Петрова до Великої Паладі, побудову об'їзної дороги навколо Берегова, а також на продовження реконструкції КПП «Лужанка». Коли вона завершиться, тут будуть пропускати вантажні машини. Зараз вантажівки пропускають лише на КПП «Тиса» (Чоп – Загонь). За прогнозами, близько половини вантажних автомобілів перейде на новий пропускний пункт, що зменшить напругу на кордоні. Однак якщо ті вантажні машини поїдуть через Берегово, там виникатимуть постійні затори та інші проблеми. Тому обов'язково треба побудувати об'їзну дорогу навколо цього міста, яка буде з'єднана з трасою Чоп – Київ. У програмі також капітальний ремонт існуючого мосту над Тисою або побудова нового.

До речі, міністр інфраструктури, який нещодавно вперше побував на Закарпатті, є нашим партнером у цих питаннях і всіляко нас підтримує. Над цим також активно працюють обласна влада та Берегівська міська рада. Також величезною є допомога з боку Угорщини. Адже 50 млн євро – це близько 1,5 млрд грн, які повністю підуть на будівництво закарпатських доріг та інфраструктури. Увесь бюджет області минулого року становив 4 млрд грн, а цьогогоріч – 5 млрд грн. При цьому зростання відбулося в основному через збільшення мінімальної зарплати.

У планах також є і розвиток залізничного сполучення: щоб з Будапешта через Чоп до Мукачева рухався швидкий поїзд, а з Мукачева – швидкий поїзд до Києва, який буде не 14 годин їхати, а, припустимо, 9. Тобто ми хочемо сполучити з Будапештом не тільки Закарпаття, але й столицю України. А коли вже прибудеш туди, можна їхати або летіти в будь-якому напрямку по всій Європі. Є підтримка цих планів і в Міністерстві інфраструктури.

– Які ще проблеми області вважаєте гострими та як їх вирішуєте?

– Закарпаття – невелика область, при цьому 4/5 території – це гори й ліс. І тільки 1/5 – земля, що обробляється, тобто її дуже мало. Саме тому це наша велика цінність, і ми зобов'язані навести порядок у питаннях власності землі. Сьогодні багато закарпатців мають державні акти старого зразка або не мають їх узагалі. Люди вважають, що вони є власниками землі, а виявляється, ні. З цим пов'язані, наприклад, проблеми, які виникли минулого року й викликали велике обурення краян.

Близько половини земель сільськогосподарського призначення на Закарпатті перебувають у

державній власності. І держава уповноважила розпоряджатися ними Держгеокадастр, який нині просто «дерібанить землю». На жаль, ми з цим маємо багато проблем. Наприклад, коли до нас їдуть з інших регіонів і беруть по два гектари землі. По-перше, забирають від наших людей. По-друге, були такі випадки, коли таким особам давали дозволи на приватизацію земельних ділянок, які вже понад 10 років обробляють місцеві жителі, але повністю не оформили документацію.

Держгеокадастр у своїй цифровій системі не бачить, що там є власник. А місцева людина навіть і не знає, що ця земля вже належить комусь іншому. Уявіть собі, коли прийде такий власник у село і скаже: «У мене тут два гектари», а на них мають свої ділянки 10 місцевих власників. Виникне така ситуація, що ніхто й уявити собі не може. Забирати землю від людей буде дуже нелегко.

Тому необхідно навести порядок. І в цьому ми людям допомагаємо. Постійно звертаємося до Держгеокадастру, щоб вони виділяли землю по можливості закарпатцям, хоча можуть бути окремі випадки. І друге, щоб погоджували хоча би з представниками територіальної громади. Окрім того, ми вимагаємо, аби Верховна Рада прийняла законопроект, котрий уже поданий (між іншим, авторами є наші закарпатські депутати), за яким усі землі с/г призначення за межами населеного пункту мають передати в розпорядження органам місцевого самоврядування. Народ мудрий і знатиме, що з цієї землею робити, тож більше подібних випадків не повториться.

Також минулого року серйозною проблемою було фінансування професійно-технічної освіти. Фактично її скинули на плечі органів місцевого самоврядування, а саме на бюджет краю та міст обласного значення. І хоча область виділила необхідну кількість грошей на цілий рік, ми знаємо, які були проблеми в Мукачеві та інших містах. Цьогоріч у бюджеті передбачено, що вся профтехосвіта буде фінансуватися з обласного бюджету, окрім Ужгорода. Професійно-технічні установи обласного центру фінансуватимуться з бюджету міста. Для Закарпаття це витрати в 160 млн грн, які можна було б використати на розвиток інфраструктури або на установи охорони здоров'я, освіти, культури тощо. На це грошей постійно не вистачає. Однак я сподіваюся, що при поділі вільних залишків, який відбудеться 16 лютого на першому пленарному засіданні 6-ї сесії обласної ради, нам вдасться певну суму грошей виділити не тільки на виживання, але й на розвиток.

– Який напрям своєї роботи вважаєте найважливішим?

– Я вважаю, що нам треба звернути особливу увагу на транскордонне співробітництво, налагодження та зміцнення транскордонної співпраці. Кажуть, голова облради Михайло Рівіс дуже часто знаходиться за кордоном. І це дійсно так. Але він їздить тому, що це важливий напрям нашої роботи. Ми маємо використовувати такі можливості, особливо коли з нами шукають контакти. Із транскордонного співробітництва ми маємо дуже великі плоди. У нас налагоджена активна співпраця із регіонами Угорщини. Про те, скільки допомагає ця країна, можна написати окрему статтю. Дуже хороша в нас співпраця із чехами, це край Височина та Пардубецький край. Наприклад, Височина надала нам допомогу на будівництво об'єктів соціальної інфраструктури: шкіл, садочків, амбулаторій та ін. – 5 млн грн. А Пардубецький край – 1,5 млн грн за умови, що 50% проектів будуть фінансуватися з місцевого бюджету (обласного, районного тощо).

Але це мізерна частина відносно того, що нині ми спільно з партнерами із сусідніх регіонів Євросоюзу можемо брати участь у грантових проектах ЄС. Там є величезні кошти, до яких ми хочемо мати доступ. Самі ми не можемо, бо не є членами ЄС. Однак спільно із нашими європейськими партнерами маємо таку можливість. І ми в цьому напрямі активно працюємо.

Готується десь 20 таких проєктів, із них 6–7 плануємо подати вже цього року.

Я вважаю величезною помилкою минулого уряду, що вони вели активний діалог тільки з Вашингтоном, Брюсселем і МВФ. А відносини із сусідами їх не цікавили. Чого не скажеш про новий уряд Гройсмана. Схоже, нинішній прем'єр розуміє, що хороший сусід кращий, ніж далекий родич. Уже налагоджується співпраця з Угорщиною, і я сподіваюся, буде розвиватися співпраця із Польщею, Словаччиною, Румунією, які також є для нас дуже важливими.

Водночас у цьому контексті незрозуміло, чому дають простір шовіністично налаштованим націоналістам, котрі подають у парламент законопроекти про освіту та мову, що можуть призвести до звуження прав нацменшин. Адже вони можуть погіршити відносини із нашими сусідами й партнерами та дестабілізувати ситуацію в мирному Закарпатті, спровокувати етнічні конфлікти між національностями, які мирно й дружно живуть разом і хочуть жити так надалі.

Розмовляв Руслан ФАТУЛА

[«Карпатський об'єктив»](#)

Джерело: <http://politika.ko.net.ua/?p=3066>